

آیده بردفعه ترکیه و فرانسزجه اولاراق نشر ایدیلیر
مجموعه عثمانیه واسلامیه در

مندرجات :

زده مسکی صوبور	ح . ر
الهام حق	***
روسیا و ژاپونیا محاربه سی	ع . ج .
شعر	ن . کال
حکمدار و ادبیات	آلفیه ری
روح نسا	ع . بدرخان

جنوره : ۱۹۰۵

اخطار مخصوص

مرض وموت کيی افتتاحی طاقت بشر خارجندہ اولان موانع ک حیلوتیلہ، اجتہاد ک انتشاردہ عدم دوا می حالندہ ، آونہ بدلرینی، لدی الحساب اعادہ ایتہ بی «مطبعۂ اجتہاد» تعہد ایدر .
ترک ، عرب ، ایران لسانلرینہ، اوروپا لسانلرندن ، صورت مطلوبہدہ ، آثار مہمۂ علمیہ
وادبیہ ترجمہ ایدن معارف پروران ک اثرلری، مترجملرینک حسابنہ ، یاخود «کتبخانۂ اجتہاد» نامیلہ
مؤسس سلسلۂ کتب ورسائل آرسندہ ، مطبعۂ اجتہاد حسابنہ اولاراق طبع اولونور .

مطبعۂ اجتہاد

Vient de paraître :

The Sayings of Muhammad

BY

Abdullah Al-Mamun Al-SUHRAWARDY

M. A., M. R. A. S.

Prix 3 frs.

Souvenir de mon Exil Volontaire

Par

Ali Haydar MIDHAT

Prix : sur papier luxe, 4 fr., sur papier ordinaire, 3 fr.

هر لسانده هر نوع آثار علميه و ادبيه
و اجتماعيه متشكراً قبول و درج
اولونور

ايجنه

آدرس : ADRESSE

IDJTIHAD
Rosaie, 2, Genève.

تلفون نومروسی : ۴۷۳۲

ژاپون کاغدی اوزهرینه مطبوع اولمایانلرک
نسخه سی (۱) فراتقدر .

برنجی سنه

سنه لک آتونه بدلی هریر ایچون (۱۲) فراتقدر

ژاپون ئه میه ریال کاغدی اوزهرینه
مطبوعنک سنه لک آتونه سی
(۵۰) فراتقدر .

آیده بردفعه نشر اولونور ، سربست ، مجموعه عثمانیه واسلامیه در

بو حق مشروعك استحصالی ایچون چالیشمیش و (برنجی
زه مسکی صوبور) ی تشکیل ایتدیرمشلردی . فقط بو
موفقیته حقیقه دوکیلن قانلرک نتیجه سیمی ایدی ؟ او
مجلسك تشککلندن مقصد اهالینك حق مشروعنی تسلیم
دیلمی ایدی ؟ مقصدمز ، قارلر مزه ، بو مجلسك ،
زه مسکی صوبورک ، حریت و مساواتك ، دوکیلن قانلر
محصولی اولوب اولمادیغنی کوسترن وقایعی ذکر ایتك در :
ایوان آوه کیدیوردی « نوو غورد » لیلر بو فرصتدن
استفاده ایله عرضحال ایتك ایسته دیلر ، حکمدارلرینك
حمایه سنه صیغیدیلرینی سویله دیلر . فقط او حکمدار ،
اومعصوم خلقی محافظلرینك قورشونلریله اولدورتدی .
پسکو اهالیسی والیرینك ظلمندن قورتولماق ایچون
(اوستروقا) یه قدار کیدیور آلرندک قوتلی دلایلرله
بو ظلمی « ایوان » ه اثباته چالیشورلردی . ایوان ، او
خلقك ، قاینار شرابله ، صاحبنی ، صقالنی ، صورتنی
یاقدیردی حرصنی یه نه مدهدی اییسه سنی صویدوردی او
عدالت ایسته یین خلقی اولدورتدی ! حالبوکه بوتون بو

« زه مسکی صوبور » لرك تاريخچه سی

۱

روسیا جاری اقصای شرق محاربه سنی حل ایتك
اوزره در . فقط ، اصل محاربه ، ینه دوام آیده جك .
مانچوری ده طوپ سسلری کسلیر . لاکن حریت و نور
ایسته یین اهالی ، بویولدن قولای قولای دونمز . آرتق
بیهوده وعدلره ایناماز ، قورو سوزلرله قناعت ایتمز .
چونکه بیلیرلرکه روسیا تاریخنی اوکی قانلی وعدلرله
دولودر . بونکه برابر حالا ، یکرمنجی عصرده .
ظلم و ظلمت ایچینده یاشاتیلورلر ، اسیر عد اولونیورلر .
« نوو غورد » لیلر نه اولدی ؟ « پسکو » لیلر نه یاپدی ؟
بوتون بو خلقلک دوکیلن قانلری نه ایچون ایدی ؟ او
روسلر ده ، بو کوئکی اولادلری کیبی ، حریت ایچون
بوندن بش عصر اول ، « مدهش ایوان » زماننده ، ینه

اثناده ایدی که (ایوان) « ووردهیه وو » سراینه التجایه
مجبور اولمشدی . فقط ینه خالق دوشوندی ، سعادت
ملتی اونو تملادی ، « سیلوه ستر - Sylvestre » و « آداسه و
Adachev » کیبی اون بشنچی عصرده ، روسیانک عظمت
و اقبالنی تأمین ایدن ناظرلر تعیین ایتدی . حضور ناسه
چیقدی ، بر زمان معصوملر ، احرار قانلریله بویادیبی
(لوبه نو میه سستو) میداننه کلدی ، مراسم دینه اجرا
ایدلدی . ایوان ، متره پولیته دوندی :

« آی مقدس ولادیقو ! دورت یاشنده پدربینی ، سکر
یاشنده والده سنی غائب ایدن ، بنم کیبی ، بریتیمک نام و
شانندن استفاده ایتشار تبعه می صویمشار ازمشار آقان
او قانلردن بن بی کنهام ! معصوم ! . . . »

و یونلری متهیجانه ، معتقدانه دیکله بن خلقه دونه رک :
« آی عبادالله ! کنج ایدم تجربه سز ایدم سزی ظالملرک
الندن قور تارامادم . شیمدی عظمت مزه اعتماد کری ،
ذاتمه محبت کری ایسته یورم . ایسترسه کری ینه حاکمکر و
محافظکر بولونایم . . . »

دیور و برچوق عهدلرده ، وعدلرده بولونیور .
« Makari » نک نقل ایتدیکی بوسوزلره (چیچه رین
Tchitcherine) یالیزلی حبدن باشقا برشی دکل در اونلر
بوسوزلری ایشیتیمک ایچونمی کلدیلردی دیور .

بزه قالیرسه بوسوزلر ، اون بشنچی عصرک چاری
آغزندن چیقدیغندن دولایی ، حائر اهمیتدر . بوکونکی
چار ایسه « ووروکر اولدوروکر ! » دیور .

« زاغوسکین Zagoskine » و « لاتکین Latkine » ،
روسبارک طالب حریت اولدیقلری تاریخی داها ایله ری
کوتوریورلر ، بوبابده وثائق کوسنه ریورلر .
دیمک که ، (برنجی زده مسکی صوبور) ملاتک قانیله

خلق چارلرینی سویور . اونی درجه الوهیه قادر تعالی
ایتدیریور ، تقدیس ایدیورلردی .

کوریلیور که بش عصر اول ایله وقایع حاضره بیننده
بر مشابعت تاریخیه وار ! یالکر اهالی ؛ بش عصر اول
چارک عونهنسک قربانی ایدی بوکون قانلری بالذات چار
حضر تلرینک آتش حدتی سوندورمک ایچون آقیدیور !
مع مافیه ایوان ، قریم تاتارلرینه ، پولونیالیلره قارشی بر
حرکت تجاوزکارانه یه لزوم کورونجه ، تبعه سنه قوشیور ،
نطق ویریور ، ماغیسندن ندامت کوسته ریور ، آرتق
تبعه سنی سوه جکنی سویله یور هیچ اولمازسه خلقک آمال
و حساباتی اوقشایوردی . ایکنجی نیقولاده بیاننامه لر
یازیور ناظرلره کونده ریور . عبدالحمید ده بیاننامه لر
یازدی منافع اسلامیه یی . حقوق وطنی مدافعه ایچون ،
ایجاب ایدرسه ، لواء محمدی بی آلاق میدان حربیه قادر
کیده جکنی نشر ایتدیرمشدی ! لاکن ، چارسکونه سه لو
و ییلدیز سرایلرندن چیقان بوکیبی حوادثه اعتماد دوری
کچدی .

« ایوان » ده (ووردهیه وو) سراینه التجا ایتشدی .
فقط هنوز یکرمی یاشنده بولونان چار ادامه استبدادینه
توجه خلقی ، اغفال ملتی داها مناسب بولدی ، ظلم و
شدته دکل حق و عدالته طرفدار کوروندی . دیمک
ایچون المزده بولونان وثائق تاریخیه کفایت ایتمه یور قطعی
فکر ویرده یور . مع مافیه ایوانک اختناسی و بواثناده
وجوده کتیردیکی تبدلاتی ذکر ایتک فائده دن خالی
دکل در :

۱۵۴۷ سنه سنده مدهش بر یانغین اولیور . عریان و
سفیل قالان خلق بو فلاکتک چارک متعلقاتندن اولدیغنه
حکم ایدیور ، او خاندان اعضاسنی محوه یوریور . بو

۱۵۶۱ ده «ایوان» ك خلقى تىكرار دعوتە جىسارتى بو حقيقتلارك كىزلى قالدیغى كورمه سندن ایدی . فضله اولاراق احوال عمومیه صوك درجه مشكل بر حالده بولونیوردی : هر طرفده اوردولر بوزولمش ، خزینه ده پاره قالماش ، ملكك برقاق پارچه سنى دشمن ضبط و تخریب ایتىمى .

«ایوان» ، اهالى يى دعوت ايتديكى زمان ، پولونیا قرالى «سيژيسموند» دن ده شويله بره كتوب آتشدی : «الله دن قورقان ، حق بيلن حكمدارلر تبعه لريله امور مملكتي استشاره ايدنلدر . اهالىنك رضاسنى تحصيل ايتدكدن صوكره ، حكمدارلر ، اعلان حرب ايتيه و معاهده لر ياميه صلاحيتدارلر . بزم وجدانمز دائماً مستريح در . چونكه وكلاى ملتى ، رجال دولتى چاغيردق رايلىرىنى صورتق . فقط سن بولردن آكلمازسك . . » شو صروده ايکينجى نيقولانك تاجلى باشلردن بو کيى نصايح آمادىغى کيم تأمين ايدە بيلير ؟ باخصوص شيمدى « بولردن آكلاماسى » انسانيت نامنه ديله ديکمز رشى در هيات ! اُك صميمى دوستى عبدالحميد اولان چار ، بيلديز استبدادىنى ، ايستانبول مظالمى يالکيز براقماز .

«ایوان» ايکينجى زه مسكى صوبورى ده تشکيل ايتمش و اهالىنك امور حکومتە اشتراك حق مشروعنى تصديق ايتمش کورونیوردی . مؤرخ چيچه رين بو مجلس ملي حقنده شو سطرلری يازييور :

«مبعوثلارك ، مذاكرات و مقرر اتندن ، دماغلرينك مدهش چار قارشوسنده تتره دېكى آكلاشيليور . حق قرارلرك ، اولجه طرف حكومتدن ، فكرلرينه تلقيح ايديلديكى ده ادعا اولونه بيلير ! مختلف صنفدن ۳۷۴ اعضانك بوتون مذاكراتى اتقاق آرايله قرارلاشدير ماسي

قازانيله شدى . فقط عبدالحميدك تحت عثمانى به حقيماق اوزره قانون اساسى يى اعلان ايدوب ده بالاخره غصب ايتمه سى كيى ، ذاتاً مئين اساسلره باغلانماش اولان او مجلس ملي ده ، «ایوان» ك خلقه احتياجى قالماديقدن صوكره داغيد بلميشدى . فقط ۱۵۶۶ محاربه سى «ایوان» ايچون پك فنا بر مسئله اولدى . ينه خلقه قوشماق دن باشقا چاره سلامت كورمه دى . حالبوكه هرشى تبديل ايتمشدى ، مساوات و حریت ، عدالت و ترقى نورلرى سونمشدى ، فرقه احرار سر آمدانندن ، حريف مليه قربانلردن سيلوه ستر شمالى روسيايه مؤبداً نفى ايديلمىش « آداهشو » (دوريات) حبسخانه سنده اولمش ، پرنس قوربسكى پولونيايه التجاده مضطر قالمش خلاصه محب وطن ناظرلر ، مأمورلر نفى ايديلمىش اعدام اولونمشدى . خلق بورالرينك فرقنده بيله دكل . وقتيله حریت و مساوات ، محبت و عدالت نطقلرى ويربان لوبه نوميه ستو ميدانك قانلرله بويانديغى كورميوردى ! او معصوم قانلرينك ، « مدهش ايوان » ك شدت ظلمنى تزييده خدمت ايتديكى حس ايتمه يوردى . ۱۵۵۰ ده صورت ظاهرده حربت ويرلدى . حقيقتده ظلمك ، استبدادك حدودى توسيع اولوندى : بوكون نيقولانك سراينده أمين قالماسنه خدمت ايدن . وطن داشلرينه بلا ففور قورشون صيقيه ميهيا بولونان « اوقرانا - Okhrana » آلاينه بدل ، كوبرليني ياقان ، شهرلرينى صويان ، املاكى غصب ايدن ، قادينلرينك ، قيزلرينك ناموس و عرضى پامال ايدن . كنديلرينه (لوبه نوميه ستو) ميداننده تسليم سر ايتديرن عسكرك ده او حریت كوفى تشکيل ايديلمىش «ایوان» ك محافطى « اوپريچنيننا - Opritchnina » نفرلرى اولديغى آكلمايوردى .

و هيچ بر شئه اعتراض ايديلمه مه سي اعدامك دليلي در . «
 بزم مجلس وكلا ايله پك مناسبتدار اولان بو مجلسك
 صورت تشكيلى ايضاحه لزوم كورميورم . وكلاى ملق ،
 صورت غير مشروعه ده . اغفال ايده رك تشكيل ايديلمش
 بر مجلسدن فائده و موفقيت حاصل اولماياجاني ده بديهي
 بر شي در : پولونيا محاربه سي ده فنا بر رنك آلمش ، هر
 جهنده آثار اضمحلال كورونمه يه باشلامش ، كرسى
 استبداد صار صيلميش ديمكدي . « ايوان » ، خلقه سؤاله
 بيله لزوم كورميه رك ، اوچ سنه لك بر متاركه امضالادي .
 بونكله برابر . عبدالحميدك تكيه لره ، مدرسه لره قويون ؛
 مكتبلره شكر كونده رده رك خلقك محبته ! طالب اولديغي
 كيبي « ايوان » ده ۱۵۶۴ حضور خلقه چيقمش ، تبعه سنى
 كورمشدى . « قوستوماروو » ك ديديكى كيبي ، بوده
 كنديسنى تبعه سنى نامنه حركت ايدن بر حاكمدار
 كوسترمك و احوال حاضرده دن لاقيد بولونديغنى ناسه
 احساس ايتك ايدى .

خلقك صفوت وجداني سوء استعمالدن قورتارماق
 ايچون چالیشان فرقه احرارك نفوذنى بيتيرمك ، ايوان
 ايچون ، الزم كورينيوردي : ۱۵۶۴ ده ، آنسزين ،
 مسقويه عائله سيله ، خزينه سيله برابر ، ترك ايدييور ،
 آلکساندرسكوئيه كيديور . اورادن متره پوليت آتanas
 ايله مسقوه اورتودوقسارينه يازدينى مکتوبلرده خلقك
 آزلامه سندن ، صوبولماسندن متأثر اولديغنى و جناب
 حقك سوق ايده جكي بر نقطه ده ياشاميه قرار ويرديكى
 بيلديرييور .

بچاره خلق ! نه دولابلره قونولديغك فرقده اولمايور
 و « چار هممرك صاحبي در ! أزر كسر اولدورور ! »
 ديه رك چارى مسقويه دعوت ايدييورلر و ذاتا مقصد

بو ايدى ، جاهل خلقك آلتاماسى ايدى . ايوان همان
 مسقويه كليور ، زكات ظفراولاراق ، فرقه احرارى ،
 كنديني دعوت ايدن صاف قلبى خلقك قانلري ايچينده
 بوغيور ، روسبانك قاره طوپراقلرينى آل قانلره بويايور .
 بو مظالم ، بو قانلر « ايوان » ايچون هيچ ايدى . او
 خلق چاغيرمايه ، آلتاميه مانع كورميوردي . ۱۵۷۹
 سنه سنده مسقوه اهاليسنه خطاب ايتديكى سوزلر عادل
 حكمدارلرك بيله لسانندن ايشيديلمز ! ايوان بوكا مجبور
 ايدى . چونكه پولونيا قرالى « استفان باتورى » ايله
 طوتوشديغى محاربه ده بريشان اوليوردى . (پسكو) ده
 بولونان چار كآبى « چهلقالو » واسطه سيله متهيج بولونان
 خلقه شو صورتله سكوت ويرمك ايسته يور :

« آى همشيريلر ! سزى بورايه نيچون چاغيرديغى ، البته ،
 بيلميورسكز : دشمن (بولوچ) ي ضبط ايتدى ، صوقول
 آتش و قيلنج ايله تخریب اولوندى . ديكر حدوده ياقين
 شهرلرمن دشمن آلددر . بو خبرلر سزى مأیوس
 اتمه سون . دوشونيكركه ، جهانده ثابت برشى يوقدر .
 هر حكمدار بوكي احواله دوجار اولماقدن قورتولاماز »
 بولردن صوكرا چار خضر تلرينك داهاپك چوق شهر
 واستحساملره مالك بولونديغنى ؟ علاوه ايدييور و
 سوزلرينه شو صورتله دوام ايدييور :

« بلكه سز اولن انسانلره آچيرسكز ! حالبوكه ، مهر
 شوكتمز (صوقول) ده افول ايتدى . برچوق دكرلى
 جهنه رالرمز اولدى ، كليسالر ، معبدلر ، شهرلر ياندى
 او جاقلر سوندى ! فقط صبر اتمه لي يز . بزده وقتيله عين
 شيلري ياعمشدق ! بوكون اونلرك قيلنجلري روسياليلرك
 قانلريه پارلايورسه بزده ، برزمانلر ، اونلرك قانلرينى
 ايچمشمك . . . »

ایتمش کیبی نظر اعتباره آلینوب افعال عمومیه سندن مسئول طوتولاماز . ملت لر ، باشلرند بولونان رئیس لرک ، خطیب لرک ، شاعر لرک ، حاصلی هر نه نام و مرتبه ده اولورلر سه اولسونلر علی العموم محرک لرک واسطه اجرای افکاری اولورلر . بوجهتله بر قومک افعال عمومیه سنه قارشى ابراز ایدیان محبت و یانفرت او قومک عموم افرادینه دکل آنجاچ محرک لرینه عائد و منحصر اولماق لازم کلیر . ملت لرک افراد عمومیه سی بر اوردونک نفراتنه بکرلر : کندیلرینه امر و تلقین اولونان حرکاتی بلا تقدیر و تفهیم اجرا ایدرلر و حرکت لرندن همان هیچ مسئول دکل درلر . بناءً علیه ارمی ملتنه قارشى مسلمانلرک کین و بغض بسلمه سی نه معقول در نه ده جائز .

حضرت پیغمبر (ص . ع) دن مسلمانک تعریفی صور مشار . جواباً :

من سلم الناس من اذائه

بویور مشار . معنای بلندی : « مسلمان ، اذاسندن ناسک مصون اولدیغی کیمسه در » دیک در . مسلمانلق سلامت پرورلک و حمایه ایله متصف در . نزاع و ظلم ایله دکل :

ان الله لا يحب الظالمین

بو ، مسئله نك جهت شرعیه و اجتماعیه سی در . کله م شیمدی جهت سیاسیه سنه : روسیا حکومتی استبداد اصولی ، یعنی امور دولت له ملت وکیل لرینی اشتراك ایتدیرمک سزین چارک و عون سنیکی کیفلری نه ایسترسه اونى یاپاراق حکم سورمک اصولی محافظه ایتمک ایستیه بور . روسیا حکومتی ۱۱ قوه قاهره سنی مانچورییه سوق ایتمش بولوندیغندن اسارت و استبداده قارشى ظهور ایدن

بو حقیقت مدهشه نك استماعندن ارککلردن زیاده قادینلر متأثر اولدی . نطق بیتر بیتمز ، حقیقت حالى آکلایان ، قادینلر ، دلی کیبی ، سوقاقلرده قوشمایه حامی ایستهمه یه باشلامشلردی ! وطنی ، حامی سنی ، اولادلرینی غایب ایتمش بو والدلری تسکین ایچون قوه جبرییه بیله مراجعت ایدیلیمیشدی !

(لاتکین) « ایوان » دن بحث ایدرکن ، اداره قهریه استبدادیه سنی تسهیل ایدن جهت ؛ خلقک جهالتی و بناءً علیه خلقه هر مراجعتک ثمره دار اولمسیدر دیور .
جنوره ۲۰ حزيران ۹۰۵ ۰۰۰

الهام حق

روسیا مسلمانلرینه

(باکو) ده و اخیراً (ناخجوان) ده ارمینی وطن داشلرکله آراکرده وقوعه کن مقآله اوزمدرینه بعض مطالعه ده بولونماي ایمان و وجدان وظائفندن عدايتك . واقعا ۱۸۷۶ ده باشلایان روسیا — تورکیا محاربه سی ائساننده تورکیانک روسیادن مهلك ضربه لر آلماسنه ارمینی لرک پک زیاده یارديم ایتدکبری و مختلف اقوامی قهر ایتمکده اولان روسیا اداره جبارانه سنی قوتلشدیر . مهیه ده چوق خدمتلرده بولوندوقلری درمیان اولونیور ، اسباب بغض و عداوت اولاراق بو احوال ماضیه ، فساد و قتالی ایقاع ایتیه مأمور خفیه لر طرفندن ایله ری سورولیور . فقط هیچ بر زمان بر ملت ، بر فرد مستقل